

GORİLLERİNKİ
KÜÇÜK
OLUR

Cinsellik, Evrim ve Yaşam

VINCENZO VENUTO

Çeviri: Tolga Esmer

MUNDI

VINCENZO VENUTO

GORİLLERİN Kİ KÜÇÜK OLUR

Cinsellik, Evrim ve Yaşam

Mundi Kitap

Gorillerinki Küçük Olur: Cinsellik, Evrim ve Yaşam, Vincenzo Venuto

İtalyanca aslından çeviren: Tolga Esmer

Il Gorilla ce l'ha Piccolo

© 2020 HarperCollins Italia S.p.A., Milano

© 2023, Can Sanat Yayınları A.Ş.

MalaTesta Lit. Ag. Milano ile yapılan anlaşma sonucu yayımlanmıştır.

Vincenzo Venuto'nun derlediği *storie.libere.fm*'deki *Il gorilla ce l'ha piccolo* podcastinden alınmıştır.

İlk olarak İtalyanca *Il Gorilla ce l'ha Piccolo* başlığıyla 2020'de yayımlanmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Eylül 2023, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 3 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Merin Sever

Editör: Nükhet Polat

Düzeltili: Aylin Samancı Elmasdağ

Mizanpaj: Atahan Sıralar

Sanat yönetmeni ve kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Vizyon Basımevi Kağıtçılık Matbaacılık ve Yayıncılık

San. Tic. Ltd. Şti.

Beylikdüzü O.S.B Mah. Orkide Cad. No: 1/Z Beylikdüzü-İstanbul

Sertifika No: 52098

ISBN 978-625-6377-53-0

MUNDİ KİTAP

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

mundikitap.com

bilgi@mundikitap.com

Mundi Kitap, Can Sanat Yayınları Yapım ve Dağıtım Tic. ve San. A.Ş.'nin tescilli markasıdır.

Sertifika No: 43514

VINCENZO VENUTO

GORİLLERİNKİ KÜÇÜK OLUR

Cinsellik, Evrim ve Yaşam

İtalyanca aslından çeviren

Tolga Esmer

POPÜLER BİLİM

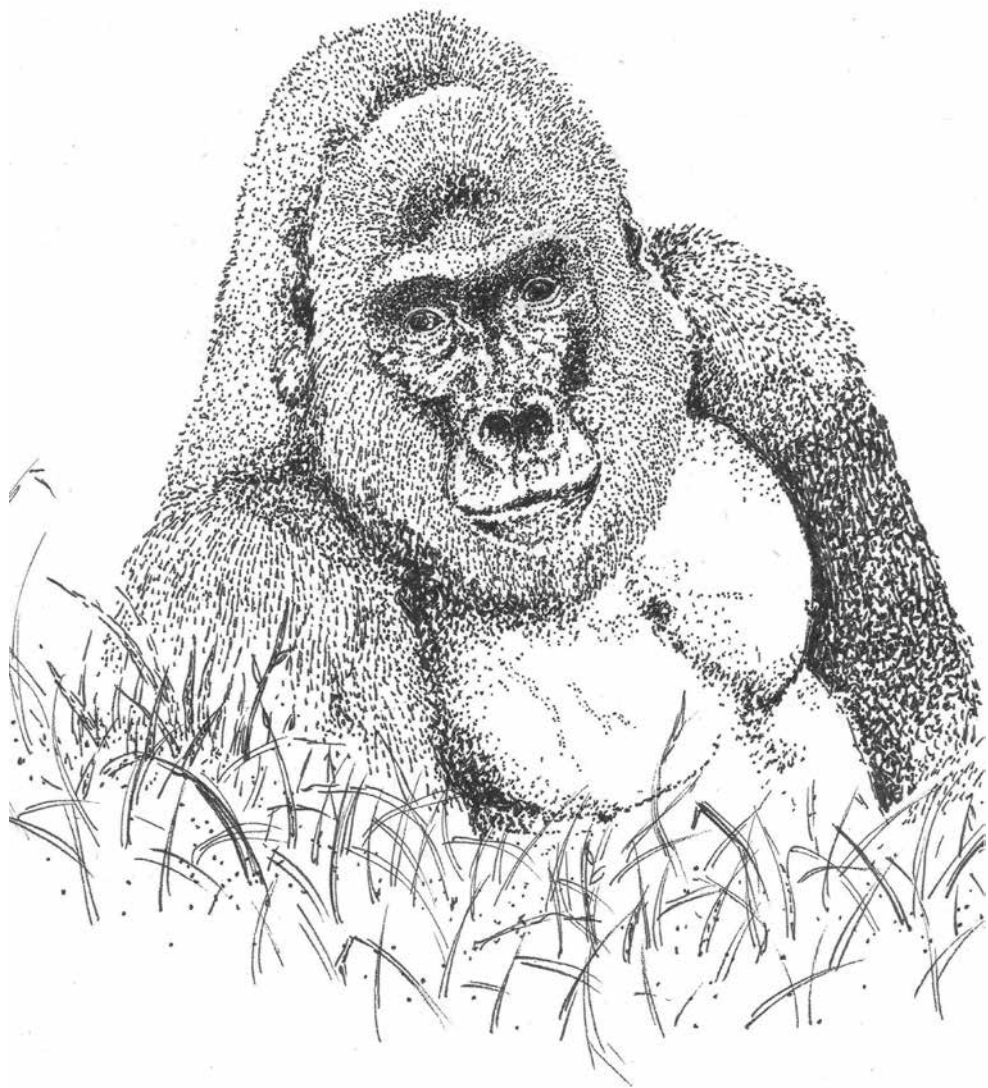

VINCENZO VENUTO, 1965'te Milano'da doğdu. Lisans öğrenimini Milano Üniversitesi'nde Biyoloji Bilimleri Bölümü'nde tamamladı. Aynı üniversitenin Çevre ve Doğa Bilimleri Bölümü'nde doktorasını tamamladı. Etoloji, hayvan biyolojisi ve doğa koruma alanlarında dersler verdi, Afrika'da çalışmalar yaptı. 2000'de üniversiteden ayrılarak televizyonda program yapımcısı ve sunucu olarak faaliyet göstermeye başladı. LA7 kanalı için yedi yıl boyunca *Missione natura* (Özel Görev: Doğa) programının metin yazarlığını ve sunuculuğunu üstlendi, SKY ve Mediaset grupları için projeler üretti. SKY'da Dea Sapere kanalı için sunuculuk yaptı, Mediaset grubunda yayınlanan *Life: uomo e natura* (*Life: İnsan ve Doğa*), *Alive: storie di sopravvissuti* (*Alive: Sağ Kalanların Öyküleri*) ve *La settima porta* (Yedinci Kapı) ve Canale 5'te *Melaverde* (Yeşil Elma) programlarını sundu. *Appunti di Zoologia dei Vertebrati* (Omurgalıların Zoolojisi Üzerine Notlar, 1992), *Pappagalli del mondo*, (Dünya Papağanları, Renato Massa'yla birlikte, 1997), *Missione Natura* (Özel Görev: Doğa, 2011) yayımladığı başlıca kitaplar arasındadır. 2020'de yayımladığı *Gorillerinki Küçük Olur*, Venuto'nun storielibere.fm için hazırlayıp sunduğu ve çok ses getiren podcast fikrinden doğdu.

TOLGA ESMER, 1966'da İstanbul'da doğdu. St. Joseph Lisesi'ni bitirdikten sonra bir yıl ABD'de kaldı. Boğaziçi Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Bölümü'nü bitirdikten sonra Bocconi Üniversitesi'nde Uluslararası Ekonomi ve İşletme alanında yüksek lisans derecesi aldı. İtalya ve Türkiye'de yönetim danışmanlığı yaptı. Farklı üniversitelerde işletme alanında dersler verdi. Film yapımcılığı yaptı. Predrag Matvejeviç'in *Akdeniz'in Kitabı'nı* (1999), Umberto Eco'nun *Açık Yapıt'ını* (2016), Jonathan Wilson'ın *Kirli Yüzlü Melekler: Arjantin Futbol Tarihi'ni* (2017), Fernando Báez'in *Kitap Kıyımının Evrensel Tarihi'ni* (2018), David Lewis Williams'ın *Mağaradaki Zihin'ini* (2019), Carlo Rovelli'nin *Fizik Üzerine Yedi Kısa Ders* (2017), *Gerçeklik, Görüldüğü Gibi Değildir* (2018), *Zamanın Düzeni* (2020), *Helgoland* (2022) kitaplarını ve Luigi Luca Cavalli Sforza'nın *Kültürün Evrimi'ni* (2021) ve Anne Harrington'ın *Akıl Tamircileri, Psikiyatrinin Akıl Hastalıklarının Biyolojisi İçin Sorunlu Arayışları'nı* (2023) dilimize kazandırdı. Açık Radyo'da muhtemelen dünyanın ilk ve tek Akdeniz cazı programı *Akdeniz Güneşi'ni* hazırlayıp sunmaktadır.

İÇİNDEKİLER

Neden?.....	13
1. Cinsiyetlerin Savaşı.....	23
2. Kur Yapma	45
3. Cinsel İlişki.....	67
4. Aldatma	87
5. Aile	105
6. Toplum.....	135
7. Şiddet ve Sapkınlıklar.....	165
8. Yaşlanma, Yas ve Sevgi.....	191
Sonsöz.....	211

NEDEN?

Dünyamızdaki her canlının bir süper gücü vardır: Çita saatte 100 kilometre hızla koşar, ispermeçet balinası [kaşalot] bin metre derinlikte avlanır, karınca ağırlığının yüz katını kaldırır, kartal gökten bir saç telini görür, köpekbalığı denizde bir kan molekülünü algılar, insan konuşur ve üç yaşında “Neden?” diye merak etmeye başlar. Oğlum dur durak bilmezdi.

“Baba, gökyüzü neden mavidir?”

“Canım benim, ne güzel bir soru bu! Çünkü güneşin ışığı birçok renkten oluşur ve ışık gökyüzünden geçerken mavi en yavaş renktir. İşte bu nedenle masmavi görürüz.”

“Peki ama ışık neden birçok renkten oluşur?”

“Hımm... Şöyle bir tanem, ışık boşlukta yayılan bir elektromanyetik dalgadır. Gözün algıladığı ışınlar 400 ila 800 nanometre boyunda ya da 790 ila 435 THz frekansında, yani mordan kırmızıya uzanan renkler olarak yer alır, bunlar da gökkuşağının renkleridir canım!”

Bu noktada elektromanyetik dalgalar veya uzay boşluğu hakkında bir soruyla devam edecek olurdu, benim de ya onu boğmam ya da internete bakmam gerekirdi.

Çocukların “merak yaşı” denen dönemde yaptıkları şey, kafalarını kurcalayan herhangi bir konunun ilk nedenini keşfetmeye çalışmaktır ama bu davranış yalnızca çocuklara özgü değildir, çevrelerinde olan bitene bir açıklama bulmaya çalışan herkes bu davranışı gösterir. Sonunda ulaşılan neden onu kimin aradığına bağlı olarak farklı olabilir. Biraz karmaşık bir örnek vermeye çalışayım.

Neden âşık oluruz? Neden sevdiğimiz kişiyi düşündüğümüzde içimiz pır pır eder?

- *Bunu tıbbi bir bakış açısıyla açıklayabilirim: “İçimizin pır pır etmesinin nedeni, beynimizde aralarında anteriyor dorsal singulat korteks, insula, amigdala, temporoparietal birleşme noktası, kaudat çekirdek ve temporal lobun olduğu on iki farklı bölgenin etkinleşmesidir.”*
- *Veya psikolojik bir bakış açısıyla: “İnsan Freud’un üç ego durumu –ebeveyn, yetişkin ve çocuk– iç içe geçtiğinde içinin pır pır ettiğini hissedebilir.”*
- *Kimyayı deneyelim: “İçimizin pır pır etmesi, çevreye yaydığımız ve her bireyi benzersiz kılan kokular olan feromonlar tarafından tetiklenir.”*
- *Şimdi de ortaya dinî bir açıklama atayım: “İçinin pır pır etmesi, Tanrı’nın yarattığına karşı duyulan yüce sevginin en ulu temsili olan o derin duygunun dışavurumudur.”*
- *Bir evrimsel biyolog konuyu şöyle görebilir: “Âşık olmak, yalnızca tek bir cinsel eş sahibi olmak demektir. Birkaç ay ya da yıl sürse de âşık olmak türümüz için faydalıdır çünkü bir çocuk yetiştirmek o kadar zordur ki ancak iki kişiye bunun üstesinden gelebiliriz, tek başımıza beceremeyiz. Başarabilirsek genlerimiz sonraki nesillere aktarılır, yoksa bizimle birlikte ölümler giderler.”*

Merak edilen şey aynıdır ama yanıtı, onu kimin aradığına, nasıl aradığına ve neden aradığına bağlı olarak farklı olur. Bir hekim için aşkın temel nedeni beyin anatomisinde, bir psikolog için bilinçdışı zihinsel temsillerde, bir kimyager için âşık olmayla ilişkili moleküllerde, bir rahip için Tanrı’da bulunur. Bir biyolog için bu, her zaman

evrimle ilgili bir konudur ve sorulan gerçek soru şudur: Evrim bu duyguyu neden ödüllendirmiştir? Evrim, bir biyolog için yaşamı anlamının anahtarıdır. Peki ama evrim nasıl işler?

Charles Darwin'in kuramsallaştırdığı mekanizmayı anlamak için gereken iki anahtar sözcük "mutasyon" ve "seçilim" dir.

Huş ağaçlarının beyaz kabuğu üstünde mükemmel biçimde kamufle olan bir kelebek düşünün. Doğan kelebeklerin hepsi beyazdır ama ara sıra, genetik bir hata yüzünden bir tanesi siyah doğar. Mutasyon olmuştur. Siyah kelebek beyaz huş ağacına konar ve kamufle olmaz. Bir karatavuk gelir ve onu yer. İşte böylece tüm kelebeklerin beyaz kalmasını sağlayan seçim devreye girmiş olur.

Evrimden söz edildiğinde iyice akılda tutulması gereken diğer temel nokta cinselliktir. Siyah bir kelebek yalnızca yavruları olursa başarılı olur. Her canlının hedefi kendi genetik mirasını sonraki nesillere aktarmaya devam etmektir.

Evrim yalnızca hayatta kalmaya en iyi uyum sağlamış olanları seçmez, özellikle üremek için en uygun olanları seçer: Önemli olan genlerin mükemmel olması değil, var olmamaları durumunda en iyi genetik mirasın bile ortadan kalkabileceği yavruları dünyaya getirme yetisidir. Bu nedenle bir evrimsel biyoloğun dikkati her zaman cinsellik üstünde olur. Ama benim biyoloji okumayı seçmemin nedeni bu değil.

Benim biyolojik bilimlere duyduğum sevgi tüm hayvanlara karşı hissettiğim, açıklanması mümkün olmayan bir meraktan kaynaklanıyor. "Açıklanamaz" diyorum çünkü ailemde çocukluğundan beri evi böcekler, kertenkeleler, kediler ve yarasalarla dolduran tek deli benim. İlkbaharda Milano çevresindeki su birikintilerinden yeşil kurbağa yumurtaları toplar, sonradan kurbağaya dönüşecek binlerce iribaşın doğmasını sağladım. Yumurtaları neden su birikintilerine bırakırlardı? Anneleri onlara neden bakmazdı? İribaşlar neden dönüşüm geçirip kurbağa olurdu?

Yaz tatillerinde ninemin Friuli'deki evine gittiğim zaman hayvanlara duyduğum bu tutkunun ifadesi doruğa ulaşırdı. Günlerimi ahırlar, çalılıklar ve dereler arasında küçük hayvanlar arayarak geçirirdim. Evin yakınlarından bıçak dövülen demirhanelere ve ipek

eğiren iplikhanelere enerji sağlamak için kullanılan, kristal berraklığında suyun aktığı bir kanal geçirdi. Elektriğin gelmesinden sonra da tarlaları sulamak için kullanılan kanal bazen bakım için kapatıldı, ben de yanıma bir kova alıp sonunda kurumaya mahkûm olan su birikintilerinde kapana kısılmış balıkları kurtarmaya giderdim. Canlı kalanları dereye götürürdüm ama bazılarını salıvermeden önce avlunun ortasındaki büyük süs havuzuna koyar saatlerce onları seyrederdim. Şu ikisi neden birbirine yakın duruyordu? İçlerinden biri neden dışlanıyordu? Şu neden diğerlerinden önce yiyordu?

Herkesi cevapsız kalan soru yağmuruna tutuyordum ve muhtemelen o bitmek tükenmek bilmeyen merakı dindirmek için veya belki yalnızca tüm canlılara duyduğum büyük sevgi nedeniyle, liseyi bitirdikten sonra biyolog olmayı seçtim. Biyologlar yaşamı genetik, biyokimyasal, fizyolojik, ekolojik açılardan inceler, ben de davranış bilimi etolojide uzmanlaşarak araştırmalarımın Afrika papağanlarının sesli iletişimi konusuna odaklandım. Bu aslında mesleki bir intihardı ve annem hâlâ neden muhasebe okumadığımı merak eder; bununla birlikte hayvan davranışlarının evrimsel bir bakış açısıyla araştırılması bize yalnızca hayvanlara ilişkin değil, bizim hakkımızda da bir şeyler öğretebilir.

Örneğin dil bizim süper gücümüzdür. Basit sesler sayesinde zihnimizde olan bir şey başka bir insanın zihnine erişebilir. Seslerle bilgilerimizi, duygularımızı paylaşabilir, bir sürü yalan da söyleyebiliriz. 1968’de Amerikalı iki bilimci insan dilinin özelliklerini dört başlıkla özetlemişti:

- 1) **Yinelenebilirlik.** Sonsuz sayıda sözcük sınırlı sayıda sesle oluşturulabilir. Bu, şu anlama geliyor: Var olan fonetik bir alfabeden yol çıkılarak, dile bağlı olarak 20-30 temel fonemle (A, B, C...) sonsuz sözcük üretilebilir.
- 2) **Anlamsallık.** Dil, fonemlerden meydana gelen bir sözcüğü bir nesneyle ilişkilendirir. “Tren” dediğimde raylar üstünde giden araç aklınıza gelir.
- 3) **Nedensizlik (keyfilik).** “Tren” sözcüğü ile tren arasında hiçbir bağlantı yoktur. Ona “çuf çuf” deseydim belki bir bağlantı olurdu ama ben tren dedim.

- 4) **Dilbilgisellik.** Sınırlı sayıda dilbilgisi kuralı izleyerek sınırsız sayıda yeni cümle üretmek mümkündür. Bu noktada dil çok incelikli hale gelir. Bir arkadaşımın konu-şurken cümle içinde yalnızca küçük bir fonem (-D) değiştirerek “Dağdayım” veya “Dağdaydım” dersem arkadaşım o sırada mı yoksa geçmişte bir zamanda mı dağda olduğumu bilecektir.

Etoloji bize hayvanların bu dört özellikten en az üçüne sahip olduğunu öğretir. Milano Üniversitesi’nde araştırdığım Jardine papağanı olarak bilinen kırmızı başlı papağanlar (*Poicephalus gulielmi*) karmaşık düetler, iletişim çağrılarını, uyarılar ve sosyallikleriyle ilişkili sonsuz sayıdaki sesin tümünü on bir temel fonemle oluşturuyordu. Dolayısıyla yinelenebilirlik var!

Savanlarda yaşayan küçük vervet [grivet] maymunlarının (*Chlorocebus pygerythrus*) kendilerini tehdit eden yırtıcılara göre farklı sesler kullandıkları uzun zamandan beri biliniyor. Nöbetçi, “Dikkat, yılan!!!” uyarısı yaparsa hepsi otlara bakar, “Dikkat, kartal!!!” uyarısında hepsi gökyüzüne bakar, uyarı “Dikkat, leopar!!!” olduğundaysa hepsi dört bir yana kaçar.

Bir ses = bir anlam... O halde anlamlılık da var.

Vervet maymunları bir leopar gördüklerinde kükremediklerine, bir kartal gördükleri zaman ıslık çalmadıklarına göre, nedensizliğin de olduğunu söyleyebiliriz. Dilbilgisellik konusu farklıdır, Noam Chomsky’nin öne sürdüğü gibi insanın doğasında bulunur ve DNA’ya işlenmiştir. Sesli iletişimimizi sağlayan dilbilgisi o kadar inceliklidir ki başka hiçbir canlıda bulunmaz, yine de hayvanlar âleminde son derece incelikli yalanlarla karşılaşabiliriz.

Drongo (*Dicrurus adsimilis*) simsiyah, çatal kuyruklu bir Afrika kuşudur. Zamanını yarı çölleşmiş bölgelerde yaşayan ve otlar arasında, kumda veya taşların altında lezzetli böcekler arayan küçük memeliler olan firavun farelerini izleyerek geçirir. Bu kuş ile firavun fareleri arasında, aralarından biri bir avcı gördüğünde diğerinin herkesin saklanması için bir uyarı vermesine dayanan bir tür anlaşma vardır. Anlaşma işe yarar ama bazen drongo yalan söyler; bir firavun faresi çok iştah açıcı bir av bulduğunda drongo hiçbir tehlike olmamasına karşın bir uyarı gönderir. Firavun avını bırakıp ka-

çar, drongo da onun yiyeceğini çalar. Bir ses, ilişkili anlamıyla birlikte yalan söylemek için kullanılmıştır.

Bizim dilimiz dilbilgisi sayesinde benzersiz bir nitelik taşır, yine de başka sosyal türlerde de hayvanların “süper gücümüz”ün nasıl evrildiğini anlamamıza yardım edebileceği karmaşık ses özellikleriyle karşılaşırız. Hayvanlar kim olduğumuzu anlamamıza yardım edebilir. İyi de gorilin bununla ne ilgisi var?

Gorillerinki Küçük Olur

Gorilleri ilk kez gördüğümde Orta Afrika Cumhuriyeti'nin Kongo sınırındaki bir ormandaydım. Bana eşlik eden iki Bayaka Pigmesi palalarla yol açarak hızla hareket ediyordu. Max Planck Enstitüsü'nden bazı araştırmacılar tarafından yürütülen dokuz yıllık bir araştırmadan sonra çevrede insanların bulunmasına alışmış olan bir grup ova gorili arıyorduk. Amacımız onları doğal ortamlarında filme kaydetmekti. Yaklaşık birkaç saatlik yürüyüşten sonra ailenin geceyi geçirdiği dökleri, hemen ardından da yavrularıyla birlikte dişileri bulduk. Bu harika hayvanları gözlemleyebilmek ve filmlerini çekebilmekten dolayı kendimden geçmiş ve mutluydum. Ama rehberler beni uyarılmıştı:

“Sakın unutma. Büyük erkek Makumba'yla karşılaşsak hareketsiz kal ve gözlerine hiç bakmayın çünkü ona meydan okumuş olursun ve seni öldürebilir.”

“Tamam.”

Hiçbir zaman kedi kadar çevik, iki metre boyunda, 180 kilo ağırlığında bir hayvanın gözlerinin içine bakmayın çünkü eşlerini elinden almak istediğinizi düşünebilir.

Makumba birdenbire ortaya çıktı ve bizimle ailesi arasına geçti. O an için ben bir yabancıydım, bu nedenle olabildiğince sindim ve masum numarası yapıp ayakuçlarıma bakmaya koyularak beni kabul etmesini umdum. O kadar kolay bir şey değildi. Bana ne kadar güçlü olduğunu göstermek için eline küçük bir ağaç aldı ve onu bir

galeta gibi kırdı, sonra bağırmağa başladı, ağaç gövdelerine vurarak ve dalları parçalayarak koşmaya koyuldu. Koştuğu zaman yerin sarsıldığını hissediyordum. Birdenbire sakinleşti. Öfkesini boşaltıp rahatlamış, bana gücünü göstermiş ve benim bir tehdit oluşturmadığımı anlamıştı.

Rahatladım ve sonunda görkemli güzelliği içinde Makumba'yı görmeyi başardım. Kafası kırmızıydı, gümüş rengi sırt tüyleri zarif bir pantolon gibi topuklarına kadar iniyordu. Makumba'yı düşündüğüm zaman aklıma gelen sıfatlar şunlar: güçlü, muazzam, kudretli. Femoral biceps, yani uyluk kası bacağım kadar büyüktü. Kol açıklığı neredeyse üç metreydi ve göğüs kasları bir tava kadar büyüktü. Yine de bu heybete uymayan bir şeyler vardı: Penis yoktu! Daha doğrusu vardı... ama görünmüyordu. İki metre boyunda ve 180 kilo ağırlığında yetişkin bir gorilin penis üç santim boyundadır. Hem de ereksiyon halindeyken!

Neden? Doğa gorile neden bu kadar cimri davranmıştı?

Bu soruya cevap vermek, yalnızca gorilin değil, aralarında insanın da olduğu tüm hayvanların cinselliği hakkında ilginç senaryolar ortaya koymak için bir bahane olabilir ve bize insan cinselliğini hiçbir hekimin, rahibin veya psikoterapistin asla göstermediği bir biçimde gösterebilir. Bu işlem biraz risklidir çünkü bu konuları biyolojik-evrimsel bir bakış açısıyla ele almak, şüphesiz kimilerini rahatsız edecektir. Arkadaşım Angela, bu kitabın ortaya çıkmasını sağlayan podcast yayını ilk kez dinlediğinde bana şöyle demişti:

“Sakin insandan bir hayvanmış gibi söz etmeye kalkma.”

Neden? Biz hayvanız. Jared Diamond'ın *Üçüncü Şempanze*'de¹ dediği gibi, biz uygarlığı kuran, savaşı, katedraller inşa eden, uzağa giden, şarkı söyleyen, dans eden, resim yapan, hayal kuran ve icat eden maymunlar, gezegenin efendisi “çıplak maymunlarız.” Yine de tüm yeteneklerimizin ve tüm davranışlarımızın, Dia-

1. Jared Diamond, *Üçüncü Şempanze: İnsan Türünün Evrimi ve Geleceği*, çev. Çağatay Tarhan, Pegasus Yayınları, İstanbul, 2020. (Ç.N.)

mond'ın dediği gibi, her ne kadar benzersiz olsalar da “başka türlerde doğrudan öncülleri vardır ve bize evrimin katı yasaları aracılığıyla aktarılmıştır.” Bu, kısa süre öncesine dek dil aracılığıyla yaptığımız bir tartışmaydı. Goril, timsah, papağan bize nasıl olduğumuzu ve kim olduğumuzu anlatabilir ama bunu ancak kendimizi dünya dışı gözlemcilerimiz gibi dışarıdan gözlemlemek için tepeden bakmayı bırakma alışkanlığımıza sahip olursak başarabilirler.

Gorillerinki Küçük Olur kitabı fikri yıllar önce televizyonda bu konuyla ilgili bir program yapmayı düşündüğüm zaman doğdu. Daha önce söz etmedim ama çalışma hayatımın bir noktasında üniversiteyi bıraktım ve gerek yapımcı gerek sunucu olarak televizyon kanallarında çalıştım.

LA7 kanalı için yedi yıl boyunca en çok izlenen saatlerde yayınlanan *Missione natura* [Özel Görev: Doğa] programı için metin yazdım ve sunuculuk yaptım. Anafikir doğrudan deneyimlerim aracılığıyla hayvanların, büyümlü yerlerin ve insanların öykülerini anlatmaktı. Üniversitede çalıştığım dönemlerle karşılaştırılırsa değişen pek bir şey olmamıştı çünkü uzak yerlere gidiyordum, vahşi hayvanları kendi çevrelerinde araştırıyordum ve öğretiyordum. Evet, öğretiyordum ama belki de doğru sözcük “anlatıyordum” olmalı... Öğrencilerime biyolojiyi ve etolojiyi deneyimlerim aracılığıyla anlatıyordum. LA7'den sonra sıra SKY ve Mediaset gruplarına geldi. SKY'da, birkaç yıl İtalyan ailelere yönelik tam bir bilim yayma odağı işlevi gören Dea Sapere kanalı için sunuculuk yaptım, Mediaset de bana en çok izlenen saatlerde üç program emanet etti: *Life: uomo e natura* [*Life: İnsan ve Doğa*], *Alive: storie di sopravvissuti* [*Alive: Sağ Kalanların Öyküleri*] ve *La settima porta* [Yedinci Kapı]. Bugün Canale 5'te *Melaverde* [Yeşil Elma] programını yönetme şansına sahibim ama bu noktaya ulaşmadan önce, tüm programlarımın bilimsel bir eğilimi olduğunu göz önünde tutarak *Perché il gorilla ce l'ha piccolo?* [Gorilinki Neden Küçük?] adlı bir program formatı yazmıştım; bazı genel izleyici kitlesi ağırlıklı kanallara önermiş ama başarılı olmamıştım. Çok kısa süre içinde bu fikri bir kenara bıraktım. Bir gün, benim için çok zor bir dönemde, iki özel insan, Rosanna ve Gian Andrea'yla tanıştım. Kısa süre önce televizyon için içerik üretmek isteyen küçük bir şirket kurmuşlardı. Onlarla televizyon programı

formatları yazmaya ve projelendirmeye başladım, derken bir gün bana bir podcast platformu açmaya karar verdiklerini söylediler, doğrusunu söylemek gerekirse biraz şaşırılmıştım. Podcast de neyin nesiydi? Bana herhangi bir şeyin anlatılabildiği, internetten indirilebilen ses dosyaları olduğunu söylediler. Bu yeni iletişim yöntemiyle bilimin yaygınlaştırılma olasılığı hoşuma gitti ve *Goril* fikrini ortaya attım. Rosanna ve Gian çok heyecanlandı; adını biraz değiştirdik, anlatmak istediğim şeyleri hemen kâğıda döktüm ve kayıt odasına girdim. İlki bir denemeydi; ama bir şeyler, daha doğrusu bu anlatı yolculuğunda bana eşlik edecek birileri eksikti. Aklıma ilk gelen kişi Telmo Pievani oldu: Profesör, bilimin kitlelere yayılmasında önemli bir isim, yazar, en önemli evrim uzmanlarından biri, ulaşılamaz bir efsane... Ama onu tanıımıyordum, onunla yalnızca yıllar önce Milano Üniversitesi'nin Bicocca kampüsünde karşılaşmıştım ve benimle *Goril*'i kaydetmek isteyeceğinden hiç emin değildim. Oysa Telmo kabul etti, onunla ilk altı bölümü kaydetmek de benim için çok önemli bir deneyim oldu. Diğer altı bölüm, bilim kitapları konusunda uzmanlaşan bir yayınevinin yayın yönetmeni ve benim gibi bir biyolog olan Michele Luzzatto'nun işbirliğiyle gerçekleşti. Belki isim, belki konu, belki de konuklarım sayesinde oldu ama gerçek şu ki yapımcılığını Storielibere platformunun yaptığı ilk podcast olan *Gorillerinki Küçük Olur* çok sayıda insanın hayranlığını kazandı.

Şimdi bu da onun kitabı. Bir kitap çok farklıdır; çünkü burada daha çok ayrıntı, anekdot ve öykü bulacaksınız. Arkamda çalışma arkadaşlarımın desteği olmayacak, siz ve ben baş başa olacağız; bu yüzden sayfayı çevirmeden önce size yalnızca bir tek şey söylemek istiyorum.

Belki Angela'ya olduğu gibi, bu kitapta okuyacağınız bir şey sizi rahatsız edebilir. Âşık olmanın türümüzün çocuk yetiştirmek amacıyla geçici bir cinsel tekeşlilik kurmasına yaradığını sonra da yok olduğunu; çünkü temelde çok eşli olduğumuzu söylemek hoş gitmeyebilir çünkü aşk bizim için şiidir, romantizmdir, sadakattir. Ama bunu insana herhangi başka bir dünyalı türü gibi bakan uzaylı bir evrimsel biyolog olarak açıklamam sonuçta benim âşık olduğum anlamına gelmez... aksine çok yakın zamanda başıma geldi, ben de içimin pır pır etmesinden mutluyum.

“Mufasa’nın *Aslan Kral*’da söylediği gibi yaşam döngüsünde canlılar doğar, büyür, yaşlanabilenler yaşlanır, sonra da ölür. Bu süre içinde beslenirler ve cinsel ilişkiye girerler. Yaşamın en kısa özeti budur.”

İtalya’nın hayvan davranışları üzerine uzmanlaşmış ünlü zooloğu, ses getiren TV programları ve podcast’lerin tanınan ismi Vincenzo Venuto, sizi evrimde cinselliğin rolü üzerine düşünmeye davet ediyor.

“Tüm canlıların davranışlarını belirleyen temel itki cinsel arzudur,” diyen Venuto, hayvanları incelemenin hem doğal evrim yasalarını hem de insan olarak kendimizi anlamamız için harika bir fırsat sunduğunu gösteriyor. Maymunlardan kirpi balıklarına, papağanlardan mercanlara doğadaki birçok canlıyı inceleyen Venuto, insanın farklı evrimsel boyutlarına da değinerek canlıların nasıl seviştiğini, kur yaptığını, bağ kurduğunu, neden aldattığını, ne şekilde yas tuttuğunu anlatıyor. Bunu yaparken de, evrimin aslında hayatta kalmaya en iyi uyum sağlayanları değil, üremeye en uygun olanları seçtiğini gözler önüne seriyor.

Venuto’nun anıları, yaptığı keşif ve gözlem gezileriyle birlikte konuyla ilgili yapılmış araştırmaları bir araya getirerek kaleme aldığı *Gorillerinki Küçük Olur*, Papua Yeni Gine kabilelerinden Milano’daki gençlere dek uzanan bir evrim ve cinsellik haritası...

mundikitap.com

mundikitap

mundikitap

mundikitap

popüler bilim

ISBN 978-625-6377-53-0

9 786256 377530